

POLITICS IN UKRAINEDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-16>**PRINCIPLES OF FORMATION OF THE GEOSTRATEGY
OF THE MODERN UKRAINIAN STATE****ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГЕОСТРАТЕГІЇ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ****Lipkan V. A.**

*Doctor of Law, Professor,
doctoral student of the department
of legal problems of political science
Institute of State and Law named after
V. M. Koretsky of the National Academy
of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Lipkan B. A.

*доктор юридичних наук, професор,
докторант відділу правових проблем
політології
Інститут держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Відновлення ефективного розвитку сучасної Української соборної держави має ґрунтуватися на сучасних методологічних концепціях, теоріях, водночас і нових реаліях світової архітектури.

Сучасні геополітичні концепції виявилися наперед не здатними формувати гуманістичний світ, оскільки геополітика побудована на засадах протиставлення, боротьби, суперництва і обґрунтування війни як продовження політики іншими засобами. Якщо останні 30 років після руйнування радянської імперії і війни в Югославії світ був здебільшого монополярний і тим самим було утворено тимчасовий геополітичний баланс, то зараз при спробах формування спочатку біполярного, потім багатополярного і наразі олігополярного світу, геополітика виявила свою теоретичну і концептуальну бідність, а головне нездатність саме в ракурсі теоретичної системи щодо формування принаймні світоглядних засад і смислів мирного функціонування різних соціальних систем в умовах нестаціонарності.

Фактично геополітика виявилася наукою, теоретичні підвалини якої, за певних вдалих маніпуляцій, використовують держави для реалізації власних, в тому числі експансіоністських, загарбницьких геополітичних інтересів за рахунок інших країн. Віна Росії проти України

продемонструвала не лише агресивність і войовничість Росії, а передусім деструктивність геополітичних концепцій, в яких протиборство атлантизму та євразійства визнається аксіоматичним, а агресивна війна Росії проти України обґрунтовується російськими не лише політиками і пересічними громадянами, а й науковцями, які викладають свої неозорі огляди геополітичних концепцій і стверджують про природне право щодо розширення власного геополітичного простору за рахунок України будь-якими засобами, включаючи геноцид війну, міжнародний тероризм.

Більше того, наслідком формування і розроблення подальшого впровадження не лише у науковому середовищі, а й у політичну практику деструктивних концепцій та аксіом геополітики стало те, що такі явища, як: агресія, анексія, тероризм і терор, війна, депортація, торгівля людьми, контрабанда зброї – стали системоутворюючими елементами практики творення міжнародних відносин.

Тому постає необхідність у формуванні когнітивної системи, в рамках якої б знайшов свій опис весь спектр явищ стратегічного порядку стосовно прив'язки не лише до землі, простору і суші, як це зазвичай виокремлюють різноманітні сучасні дослідники, виділяючи геополітику як самостійний напрям дослідження, а передусім стратегічний зріз – стратегічний простір, в якому функціонують явища стратегічного порядку, що може бути писано і досліджено в рамках адекватної теоретичної системи – геостратегії.

При формуванні *теорії геостратегії* важливо сформулювати чітко два блоки: 1) засади української школи геостратегії; 2) історія вчень українських мислителів про геостратегію.

Запропонована матриця з даного питання дозволяє підійти до розуміння корінь і відповідно практично підходити до формування і реалізації власної геостратегії без огляду на якісь політичні чи теоретичні концепції, які викладені в такій теорії, яка отримала назву «геополітика», що здебільшого поширюється саме представниками цих двох непримиренних таборів.

Маємо знову ницість щодо справжньої української наукової геостратегічної думки. І все це, на жаль, з боку сучасних українських авторів. Тож, викорінення цього аналітичного та інтелектуального малоросійства передусім у головах інтелектуалів, впровадження українського аналітичного стратегічного нарративу – є початковим шляхом щодо творення справжньої національної геостратегії сучасної Української держави.

Тому, чим більше наукових досліджень ми будемо присвячувати геополітиці, тим більше ми будемо марно намагатись примусити сліпого бачити або безногого бігати. Адже ми знову і знову тупцюватимемо на місці: прагнучи тиражувати чужі та деструктивні для розвитку українства ідеї; пропагувати чужі теоретичні концепції та когнітивні матриці, намагаючи відшукати місце для України в них; визнавати і маніфестувати факт необхідності постійного доведення нами права на існування перед вже «сталими» націями-державами; поширюючи месіанські ідеї богообраності тих чи інших сторін, розглядаючи вчення їхніх дослідників і ширячи в маси деструктивні наративи; сліпо інтерпретувати концепції геополітики, які здебільшого побудовані на хибних парадигмах, неприйнятних і руйнівних у сучасних умовах; шукатимемо місця там, де всі місця уже давно і наперед заброньовані і зайняті...

Наше завдання розробити власну метакогнітивну систему і власну концепцію існування. Такою я пропоную визнавати і розробляти саме **геостратегію**, засади якої через покрокове дослідження геостратегічного дискурсу і дискурсивного аналізу, зв'язку зі стратегічними комунікаціями і формуванням стратегічного наративу вже були здійснені у попередніх моїх публікаціях.

Ми не можемо постійно доводити очевидні речі в рамках задалегідь немилостивих та нищих концепцій, шукати те, чого нема, бути флюгером, а головне доводити право на власне існування, адже в переважній більшості геополітичних концепцій, в такому праві Україні та і багатьом іншим країнам глашатаям та містечковим конструкторам, здебільшого народженим на зорі ХХ ст., просто відмовлено.

Підкреслю, що маємо величезну національну спадщину саме геостратегічної думки. Зокрема, наукові історичні витоки формування геостратегічного дискурсу і геостратегії як теорії, які я власно надбибував, стосуються імен та маститих праць таких постатей, як: С. Бандера, В. Габсбург, М. Грушевський, Д. Донцов, Ю. Липа, В. Липинський, В. Маргинець, М. Міхновський, О. Ольжич, З. Пеленський, П. Скоропадський, Я. Стецько, М. Сциборський, О. Теліга, П. Штепа та ін. На неї маємо спиратись, враховувати, вивчати, водночас не сліпо втілювати і перетворювати політику на шароварщину, спираючись за влучним виразом П. Масляка «на менталітетну базу» [1].

Слід тверезо враховувати багато стратегічних помилок, які були допущені з: інспірованою нейтральністю [2]; люстрацією державного апарату [3-5]; демілітаризацією суб'єктів системи забезпечення

національної безпеки [6-11]; трансформацією корупції на системоутворюючий чинник функціонування системи державної влади.

Це помилки саме стратегічного порядку, які будуть детально проаналізовані в моїх наступних публікаціях саме з позицій геостратегії: їхнього стратегічного впливу на досягнення стратегічних цілей держави. Але існують ще й багато інших тактичних питань, які також мають вирішені вже в рамках створених відповідних наукових шкіл, аналітичних та епістемологічних спільнот [12].

Саме ці, визначені мною вище помилки, призвели до стратегічного дисбалансу, порушення стратегічного паритету і безперешкодного формування стратегічних загроз державності, які на даному етапі політичного та історичного розвитку не можуть бути вирішеними поза контекстом воєнних заходів і активних безпекових заходів, а в цілому проактивної системної безпекової політики, основним принципом функціонування якої має виступати *стратегічна адаптивність*.

Так само, я можу висновувати і щодо геополітики в цілому: заснована на одвічному протистоянні телурократії та таласократії, і взагалі на принциповому циклічному протистоянні, аксіоматичній бінарності, яка вочевидь здебільшого послуговується різноманітними антагоністичними концепціями боротьби і знищення, а отже і деструктивності, геополітика за своєю природою – антагоністична теорія політичної деструктивності. Відтак, нова геореальність і нова світобудова має відновити та відродити пошук адекватної когнітивної інтегральної системи знань для пізнання явищ оточуючої дійсності і головне – моделювання коеволюційних макросистем розвитку людства в умовах нестаціонарності. Такою системою я пропоную визнати саме *геостратегію*, яку слід інтерпретувати у двох ключових іпостасях: 1) концептуальна система знань, теорія; 2) політико-безпекова і правова практика.

Формування геостратегії України передбачає поступове зменшення та остаточне нівелювання парадигмальної конфліктогенності геополітики, як наперед визначеної конфронтаційної науки щодо боротьби, війни, протистояння і панування, заснованого не на контролі над територією (власно семантика даного терміна), а саме пануванні, заснованому на смерті, нищості, горесті і чисельних кривавих лихах, циклічності перервах державності окремих націй.

У. Самчук відзначав: «Почувати себе людиною, почувати себе тим, як ще колись казали, першим творінням Найбільшого Творця, почувати себе свідомим у всіх своїх вчинках у поступованнях – ось основна заповідь людини-європейця» [13]. Більше того, безборонна інертність хліборобського субстрату має бути викорінена зі свідомості нової

генерації українців, адже саме на нас лягає завдання щодо творення оновленої волелюбної і миролюбної, водночас сильної і розвиненої державної нації.

Є. Маланюк невблаганно констатував, що завдання духовного озброєння народу, «металізації» хліборобської психіки, завдання перебудови (отже й «нищення» дечого, хоч би воно було навіть «органічним виквітом віків») стоїть нині перед нами у всій своїй історичній невблаганності. Бо на тім, власне, й полягає ціла справа, чи нарід наш залишиться в найближчій добі знову «субстратом», чи таки зробить останнє зусилля й стане нацією. Адже Нація постає як динамічне переборення етносу – племені – люду, як заперечення племінної фізіологічності, як опанування етнічної стихії і одуховлення її. Нація – це невсипуща внутрішня «боротьба» сил, формотворчих і ідеотворчих, з інертною масою («більшістю!») етносу [14].

Озброєння України відповідно до стандартів НАТО це лише один із кроків перемоги над ворогом. Цей крок є стратегічним, адже насправді озброєння сучасною технікою передбачає і навчання українського персоналу щодо ефективного її використання, а також подальшого обслуговування. А отже війна з Росією фактично вирішує декілька важливих тактичних завдань у воєнній сфері: 1) знищення значних арсеналів / складів застарілої радянської зброї; 2) знищення самої зброї; 3) постачання в особливо великих розмірах надсучасної зброї за стандартами НАТО; 4) навчання персоналу щодо ефективного оперування даною зброєю, організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації щодо оперування та обслуговування сучасною зброєю; 5) оволодіння технікою і навичками ведення бою за стандартами НАТО.

Фактичне вирішення означених та низки інших тактичних завдань послугувало інструментом для вирішення стратегічного завдання: створення достатніх умов для забезпечення гарантованого рівня безпеки, непорушності конституційного ладу, територіальної цілісності шляхом членства в НАТО.

Як **висновок** відзначу.

1. Членство в НАТО є запорукою безпеки України. А це вже інше питання: як безпеку України будуть ідентифікувати інші країни у своїх фантазіях.

2. З позицій інтеракціоністського підходу як методологічної засади теорії геостратегії, **важливо** не лише говорити, а й активно **діяти, ефективно впливати і взаємодіяти у війні одночасно із усіма учасниками війни**: не лише з Україною, а й з Росією. Це означає, що не

можна постійно розглядати лише питання озброєння України і можливості щодо мирних переговорів, слід також відверто говорити і діяти щодо Росії: щодо її унеможливлення нанесення ракетних ударів, відновлення, вчинення подальших актів тероризму, нейтралізації тих політичних інститутів і ключових лідерів, які генерують деструктивні смисли і формують та реалізують агресивну та варварську політику некрофільії в міжнародних відносинах і геостратегічному просторі в цілому.

3. *Насадження неонацизму і експансія мілітарного дискурсу з боку путінського режиму має віднайти швидку, своєчасну, чітку, таргетовану **силову** колективну відповідь цивілізованого людства.* Відповідати переговорами на силу є безперспективним, що зайвий раз довели обстріли Росією 23 липня 2022 року крилатими ракетами Одеського морського торгового порту, одразу ж наступного дня після після підписання відповідних договорів між Україною, ООН, Туреччиною та представниками путінського режиму.

4. *Персональні санкції, а також економічні санкції можуть бути важливим інструментом лише в поєднанні із проведенням нашими партнерами, в тому числі із залученням власних сил (у тому чи іншому політико-безпековому форматі), **силових** операцій / кампаній щодо путінського режиму та ЗС РФ та воєнної інфраструктури, об'єктів стратегічної інфраструктури на території противника в цілому.* Санкції виступають важливим інструментом процесу боротьби за агресором, однак дуже повільним і тривалим в часі. Їх дієвість і головне їхня часова ефективність буде увиразнена лише із часом, часом, за який будуть продовжувати гинути українські воїни, цивільні, буде зникати український генофонд. Тобто санацій на даному етапі не достатньо: потрібні чітка та ефективна воєнна допомога і знищення ворога.

5. *Основне завдання світової спільноти разом із Україною, вживаючи комплекс системних заходів, в тому числі силових, усунути небезпеку світовому порядку, загальнолюдським цінностям, сформувати стійкі тенденції для зниження спроможностей агресора щодо формування та відновлення свого стратегічного потенціалу у середньостроковій перспективі.*

6. *Мир потрібен **ДО** війни. Під час війни потрібна перемога. Це перемога Добра над вселенським злом.* А перемога досягається не лише значними ресурсами, а й значними і гарно керованими силами. Відтак, вирішальним стане силова участь союзників / партнерів України у перемозі Добра над злом.

Література:

1. Масляк П. О. Менталітетна база геостратегії Росії й України: теорія і практика XXI ст. *Українознавство*. 2022. Ч. 3.
2. Герасименко П. Небезпечний нейтралітет. URL: https://zaxid.net/nebezpechniy_neutralitet_n1541767.
3. Турчин Я. Люстрація як засіб демократизації політичної системи України. URL: <http://lib.lp.edu.ua/handle/ntb/29698>.
4. Шевчук С. Люстрація як ретроактивна справедливість: європейські стандарти захисту прав людини при переході до демократичного правління. *Юридичний журнал*. 2006. № 2. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2140>.
5. Лавриненко І. Якщо неправильно проводити люстрацію, вона переростає в репресії. URL: <http://www.judges.org.ua/dig4694.htm>.
6. Зозуля І. В. Щодо демілітаризації органів внутрішніх справ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Право*. 2014. Вип. 29. Т 2. С. 59-63.
7. Садовський М. В. Правові механізми демілітаризації міністерства оборони України, як засіб оборонної реформи та елемент реформування сектору безпеки. *Юридичний вісник*. 2021. № 3 (60). С. 117-121.
8. Реформа української міліції: от планов к конкретным действиям. URL: <https://informer.od.ua/news/reforma-ukrainskoj-milicii-ot-planov-k-konkretnym-dejstviyam>
9. Юрганов А. У истоков деспотизма. *Знание-сила*. 1989. № 9. С. 22–27.
10. Клямкин И.М. Демилитаризация как историческая и культурная проблема: Доклад на семинаре «Куда ведет кризис культуры» в фонде «Либеральная миссия». *Куда ведет кризис культуры? Опыт междисциплинарных диалогов*. Москва: Новое изд-во, 2011. С. 261–306
11. Чалий В. Нейтралітет для України – це пастка, адже ми на кордоні з рф – Чалий. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/ukrainavholos/neutralitet-na-kordoni-z-rf-nichoho-ne-zabezpechuie-tse-pastka-chalyu>
12. Стафійчук В., Барабаш Ю. Транснаціональні корпорації як геостратегічні суб'єкти. *Український географічний журнал*. 2003. № 2. С. 21-29.
13. Самчук У. Нарід чи чернь? Українське слово від 9 листопада 1941 року.
14. Маланюк Є. Наступ мікробів. *Книга спостережень. Проза*. Торонто: Гомін України, 1962. С. 129-135.